

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 5, Sayı: 30, Kasım 2018, s. 613-638

Ayşe Amine TUĞ KIZILTOPRAK

aakiziltoprak@gmail.com

TÜRK SİYASETİNDE RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN KARİZMATİK LİDERLİĞİ

Özet

Bu araştırmada, Türk siyasetinde önemli aktörlerden biri olarak değerlendirilen Muhtarların Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili karizmatik liderlik algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Metot: Bu çalışmada, karizmatik liderlik algısını ölçmek amacıyla Weber'in karizmatik liderlik teorisine uygun olarak hazırlanan sorularla çalışılmış ortaya çıkan bulgular değerlendirilmiştir. Çalışma soruları muhtarların Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili görüş ve algıları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bulgular ve Sonuçlar: Bu çalışmada, Recep Tayyip Erdoğan'ın Türk siyasetinde önemli aktörlerden biri olan muhtarlara göre karizmatik liderlik algısı ölçülmeye çalışılmıştır. Sonuçlar, kanaat önderi konumunda olan muhtarların Recep Tayyip Erdoğan'ın kahraman lider algısına sahip olduğunu, takipçileriyle arasında güçlü bir bağ olduğunu, takipçilerinin desteğiyle fevkalade bir güce sahip olduğunu, toplum, devlet yetkilileri ve genç nesil tarafından rol model olarak kabul edildiğini, statükoyu reddettiğini; riskli durumlarda doğru kararlar verebildiğini; kendini feda etmekten çekinmediğini; takipçileri ikna edebilen çok iyi bir hatip olduğunu; sembol, hikaye ve sloganları kullanarak takipçilerinin farkındalığını arttırdığını; doğuştan gelen olağanüstü liderlik özelliklerine sahip olan kurtarıcı bir lider olduğunu değerlendirmeleri bakımından son derece önemli aktörler olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak yerel düzeyde siyasetin belirlenmesinde etkin olan Muhtarların, Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik algılarını değerlendirmek açısından kayda değer öneme sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Karizmatik liderlik, Recep Tayyip Erdoğan, Muhtar.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'S CHARISMATIC LEADERSHIP IN TURKISH POLITICS

Abstract

Aim: In this study, It's searched Recep Tayyip Erdoğan's physical and personality characteristics in the point of view of the chief of village whether they have charismatic leadership perception. **Method:** Within the scope of the study, it was examined that preparing the questions according to Weber's charismatic leadership theory which surveys charismatic leadership perception, having the data and interpretation of them. The questions are thought and prepared according to village chief's leadership view, perception and consideration of Recep Tayyip Erdoğan. **Findings and Results:** In this research, It is tried to evaluate Recep Tayyip Erdoğan's leader perception of the chief of village who are accepted one of the most important actors in Turkish politics. The results have shown us the chief of village who are in the position of the opinion leaders, are crucial important actors as evaluating the charismatic leadership perception of Recep Tayyip Erdoğan. Recep Tayyip Erdoğan's leadership perceptions on the scope of followers are; he has a heroic leadership perception; he has powerful connection with his followers; he has a marvellous power with the support of his followers; he is accepted as a role model for the society, state executives and the young generations; he rejects the status quo, he has well-directed decisions at the risk taking situations, he doesn't abstain from sacrificing himself, he is a successful rhetorician for persuading his followers, he raises the awareness of followers by using the symbols, anecdotes and mottos, he is a liberator leader and has innate extraordinary leadership features. All these data are verified according to this research.

Key words: Leadership, charismatic leadership, Recep Tayyip Erdoğan, chief of village.

GİRİŞ

İnsanı ve toplumu birçok açıdan incelemeye tabi tutmak mümkündür. İnsanların ve toplumların serüvenlerini siyasal, kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan değerlendirilebilir. İnsanlar topluluklar halinde yaşar. İnsanlar arası ve topluluklar arası örgütlenme ve bu örgütlenmenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi siyasal bağlarla ve iletişim sayesinde olur. Toplumun en küçük birimi de ailedir. Ailenin idare edilmesi bir iş bölümü ve siyasetle olur. Ailede lider ebeveynidir. Bazı ailelerde lider anne iken bazı ailelerde babadır. Bu nedenle ataerkil ve anaerkil toplumlar ortaya çıkmıştır. Kısacası siyaset tarihsel ve toplumsal olarak ilk çağlardan beri vardır. Aristoteles'e göre insan, siyasal bir hayvan (Zoon politikon)'dır. Siyaset kavramı literatürde sözlük anlamı olarak at eğitmek olarak geçmektedir. Siyaset Arapçadan Türkçeye geçmiş bir sözcüktür. Literatürde ise elden ele geçen güç yani iktidar demektir. Siyaset kelimesi dilimizde politika kelimesi ile bazen eş anlamlı olarak kullanılır. Eski Yunancada politika kent anlamına gelen polis sözcüğünden türetilmiştir. Fakat bu kavramı en geniş anlamı ile ele alan Aristoteles "politika" adlı eserinde vatandaşların toplumu ilgilendiren işlerle alakalı yaptığı her şeye politika dendiğini ifade eder. Öyleyse siyaset niçin yapılır? Platon'a göre siyaset ilahi bir faaliyettir. En ideal şekliyle siyaset yapma hakkı filozof krallara bırakılmıştır. 'Filozof kral' yönetimindeki kent yeryüzündeki 'ide'lerin yani Tanrının sosyo-politik alandaki görüntüsü

gibidir. Siyasetin gayesi sosyo-politik düzeni Tanrısal özellikleri olan 'idea'lara göre inşa ederek 'ideal' bir devlet kurmaktır. Birçok filozofun belirttiği gibi tekbaşına yaşam koşullarını gerçekleştirmede yetersiz kalan birey, yaşamını sürdürmek ve hayatta kalmak için başka fertlere ihtiyaç duyar. Kişiler arası insani ilişkiler siyaseti ortaya çıkarır. Kısacası siyaset insanın doğasından gelir. Siyasetin amacı ise insanın kendini tamamlayacağı ve bir toplum içinde uyumla yaşayacağı erdemli bir sistem kurmaktır. Aritoteles'e göre temelde üç çeşit yönetim biçimi vardır: Teokrasi, oligarşi, demokrasi.

Aristoteles, demokrasiyi yığınların anarşisi şeklinde anlamlandırırken, aristokrasi yönetimini ise ideal yönetim biçimi olarak görür. Farabi, Aristotelesçi fikirlerden etkilenir fakat Platon'a daha yakın bir çizgide durur. Yani devleti idare edenlerin 'Filozof Kral' olması gerektiğini savunur. Fasık kentten faziletli kente kadar birçok yönetim biçimini tasnif eder. Siyasetin gayesinin ise hikmet merkezli olarak hak, adalet ve erdem unsurları üzerinde olduğunu ifade eder. İdeal insan ve ideal toplumun ancak Medine-i Fazıla da olacağını savunur. Öte yandan siyasetle ilgili sayısız değerlendirmeler vardır. Bunları iki başlıkta toplamak mümkündür.

1.Siyaset toplumsal sınıflar arasındaki rekabet, çekişme ve mücadeledir. Temel hedef iktidarı ele geçirmektir.

2.Siyaset özel çıkarlar yerine genel yararı gözetmek ve toplumsal faydayı sağlamaktır (Özşahin, 2012: 20-25).

Siyasi lider ister filozof kral olsun, ister fazıl sultan olsun karizmatik bir algıyla toplumu yönetir. Sanayi toplumu öncesindeki toplumların kralları, padişahları, sultanları, prensleri, kontları vb. liderleri genellikle soy bağına dayalı birtakım kurallar gereğince tahta oturlardı. Ancak kayda değer ölçüde başarılı olanlar ve tarihe iz bırakanların en önemli liderlik özellikleri; hitabet kabiliyetleri, ihtişamlı giyim kuşamları, at sırtındaki heybetli görünüşleri vb. karizmatik vasıfları olmuştur. Bu konuda Max Weber'in ortaya koyduğu teorik yaklaşımlar doğrultusunda demokratik toplumlarda da karizmatik liderlerin ortaya çıkıp siyasetin önemli bir aktörü oldukları açık bir vakıdır. Türk siyasetinde de karizmatik liderlik özelliklerini taşıyan ve devrine damga vuran çok sayıda siyaset adamı gelip geçmiştir. Recep Tayyip Erdoğan Türk siyasi tarihinde halen aktif bir siyasetçi olmasına rağmen son çeyrek asırda İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Başbakanlık, Cumhurbaşkanlığı ve Başkanlık sistemine geçtikten sonra da Başkan olarak adından en çok söz ettiren bir siyasi liderdir. Recep Tayyip Erdoğan'ın çok sayıda liderlik özellikleri içinde, karizmatik liderlik özelliği ayrı bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada, Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye'de siyasetin belirlenmesi, uygulanması ve topluma benimsetilmesi noktasında en önemli kanaat önderlerinden biri durumundaki muhtarlar üzerindeki karizmatik liderlik algısı incelenecektir.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı; Türk toplumunun gelenek ve kültür değerlerine sahip çıkmaya çalışan Türkiye Cumhuriyeti karizmatik liderlerinin mirası ışığında Recep Tayyip Erdoğan'ın kayda değer kanaat önderlerinden olan muhtarlar üzerindeki karizmatik liderlik algısının ortaya konulmasıdır.

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Çalışmanın kapsamı, Türk siyasetinde önemli aktörlerden biri olduğu kabul edilen muhtarların, Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili karizmatik liderlik algılarının nasıl olduğunun belirlenmesini

İçermektedir. Bu bağlamda, karizmatik liderlik özellikleri belirlendikten sonra muhtarların Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili karizmatik liderlik algıları incelenecektir. Türk siyasetinde önemli kanaat önderleri olarak kabul edilen muhtarların Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderliği ile ilgili algılarının ölçülmesi bu konuyu aydınlatmaya yardımcı olacak literatüre önemli bir katkı sağlayacağı umulmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada, literatür taraması ve nicel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi uygulanmıştır. Anket yönteminin uygulanmasında yüz yüze görüşmenin yapılması istenmiş, ancak araştırma süresi ve maliyeti dikkate alınarak telefonla görüşme tercih edilmiştir. Bu doğrultuda probleme veri teşkil edecek bulgulara birincil ilişki kurularak araştırma problemi herhangi bir sorunla karşılaşmadan yürütülmüştür. Anketin telefonla görüşme (CATI) yöntemi ile uygulanmasıyla herhangi bir endişe duyulmadan kişilerin içinde buldukları ana ve yaşadıkları sürece dair değerlendirme yapmaları planlanmıştır.

Kişilerin daha mekanik bir iletişim aracı ile konuya vakit ayırmaları telefonla görüşme tekniği ile mümkün hale getirilerek, araştırma probleminin özelliğinden de kaynaklanan ve bir olaya ya da olguya dair deneyimler hakkındaki değerlendirmelere müracaat etmek kolaylaştırılmıştır. Bu tekniğin riskli yönü, araştırmayı uygulayacak kişinin dikkatli olmasını gerektiren şey, yani görüşmecinin güven duyması için ikna kabiliyeti ile soruların yanıtlanmasını sağlamaktır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Bu araştırmanın kısıtları şu şekilde sıralanabilir:

- Recep Tayyip Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı külliyesine davet edilen tüm muhtarlarla anket görüşmesinin yapılamamış olması,
- Araştırmanın, kanaat önderi olarak sadece muhtarla yapılmış olması,
- Araştırmada kullanılan soru cevap yönteminin yüz yüze değil de, telefonla yapılmış olması, (Telefon görüşmelerinde yaşanabilecek odaklanma sorunları nedeniyle)
- Araştırmada soru yöneltilen muhtarların bir tür kamu görevlisi olmaları hasebiyle sorulara objektif cevap vermeme olasılığı,
- Bu tür araştırmalarda var olan durum ile kişisel algılar arasında farkların olma ihtimali.

ARAŞTIRMA EVRENİ, ÖRNEKLEMİ VE VERİ ANALİZ YÖNTEMİ

Araştırmanın evrenini, Türkiye'de 81 ilde (31 bin 963 mahalle ve 18 bin 229 köyde) görev yapan 50 bin 192 muhtar oluşturmaktadır.

Araştırma, IBBS –Düzyey 1(NUTS-1) kapsamında yer alan 12 bölgeye ilişkin temsiliyeti sağlayan 12 İl'deki toplam Muhtar sayısı dikkate alınarak belirlendi.

Örneklem sayısının sınırlı olması ve araştırmanın olay hakkındaki yaklaşımı bulgulamak istenildiğinden nüfusu yüksek olan illerden daha çok, az olan illerden ise daha az muhtarla görüşme yapılması hedeflenmiştir.

Araştırma örnekleminin seçimi 2017 yılı sonu itibarıyla, Cumhurbaşkanının “Muhtarlarla Buluşma Toplantısı”na katılan 7482 muhtar arasından yapılmıştır.

Örnekleme, araştırmada bulunan 10 bin ile 100 bin arasındaki her benzer zümre grubundaki farklılığı bulgulamak ve önemi tespit edebilmek için istatistiksel olarak asgari görüşme sayısı olan 128'in 2 katı ve üzeri sayıdan oluşturuldu. Bu doğrultuda geçerli, uygulanan örneklem sayısı 277 kişidir.

Örnekleme kapsamında seçilen Türkiye'deki iller ve bunlara bağlı ilçelerde içinde yer aldıkları alt bölgelerdeki nüfus yoğunluğu ve gelişmişlik düzeyleri doğrultusunda "Belirlilik Düzeyi" ve "Temsil Gücü" dikkate alınarak seçilmiştir.

Araştırmada merak edilen alanlar, çalışmadaki değişkenler ile verilerin ölçüm düzeylerine bağlı olarak; betimleyici istatistikler (Frekans dağılımları) ile sınırlı sayıdaki değişkenler arasındaki ilişkiyi gösteren çapraz tablolara yer verilerek analiz edilmiştir.

Araştırmanın ana yapısını oluşturan ve 6'lı likert tipi ölçeğe (Fikrim yok, Hiç önemli değil, Önemli değil, Kısmen önemli, Önemli ve Çok önemli) göre hazırlanan önermelerdeki sonuçların %90 üzeri önemli ve çok önemli öğelerini yansıtacak biçimde sonuçlanması, ilişki ve etki analizi gerçekleştirmeyi gerekli kılmadığından, tüm bağımsız değişkenler ile yapılan çapraz ilişki analizlerinin gerçekleştirilmesi yeterli görülmüştür.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmanın problemi, Recep Tayyip Erdoğan'ın ne gibi bir liderlik özelliğine sahip olduğuna ilişkin algının ne olduğudur. Bu çalışmanın temel hipotezi ise Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik algısına sahip bir lider olduğu şeklindedir. Bu kapsamda liderlik kavramı çerçevesinde, liderlik türleri içinde Weberyen karizmatik liderlik özelliklerinin Recep Tayyip Erdoğan'daki tezahürü ve muhtarlar üzerindeki algısı incelenecektir.

ARAŞTIRMANIN SORULARI

Araştırma, temelde şu soruların cevaplanmasını amaçlamaktadır:

- 1-Recep Tayyip Erdoğan, takipçileri nezdinde “fedakar lider” algısına sahip midir?
- 2- Recep Tayyip Erdoğan güç sahibi lider olarak takipçileri ile arasında kuvvetli bir bağ kurmuş mudur?
- 3- Recep Tayyip Erdoğan'ı destekleyenler, liderle birlikte fevkalade bir güce kavuştuklarına inanırlar mı?
- 4- Recep Tayyip Erdoğan topluma, devlet yöneticilerine ve genç kuşaklara rol model bir lider midir?
- 5- Recep Tayyip Erdoğan devrimci ve anti-statükocu bir lider midir?
- 6- Recep Tayyip Erdoğan güçlü hitabet yeteneğine sahip ve takipçilerini ikna etmekte başarılı bir lider midir?
- 7-Recep Tayyip Erdoğan takipçileri nezdinde kurtarıcı bir lider midir?
- 8-Recep Tayyip Erdoğan doğuştan gelen olağanüstü liderlik özelliklerine sahip bir lider midir?
- 9- Recep Tayyip Erdoğan ard arda başarı kazanan bir lider midir?

LİDERLİK

Anglo-Sakson kökenli olan lider sözcüğü yol veya yön anlamına gelirken, etimolojik olarak bakıldığında, liderlik önderlik etmek olarak ifade edilebilir. Lider kelimesinin Yunancada karşılığı 'hegemon' olan lider sözcüğü, Romalılar'da 'Dux' sözcüğünün karşılığı olarak geçer. 'Hegemon' ve 'Dux' sözcükleri yol ya da seyahat anlamına gelmektedir. Liderlik kavramı da ilk kez 1828 yılında Webster Amerikan Sözlüğünde "liderin durumu, koşulları" olarak yerini almıştır. Türkçe karşılığı "önder" olan lider sözcüğünün dilimize yerleşmiş olduğu ve ortaya konulmuş olan çalışmalarda da önder sözcüğünün pek kullanılmadığı görülmektedir (Aykanat, 2010:3).

Hedef ve motivasyon belirleme liderlik kavramının temel niteliklerindedir. Diğer dillerde bu kavramın tercüme de olsa, yine de İngilizce lider ve liderlik sözcükleri geçen yüzyıldan beri kullanılmaktadır (Masciulli, Molchanov, Knight, 2009: 3). Liderliğin doğasında insanlarla sıkı ilişkiler kurmak gizlidir. Bu nedenle liderliği anlamak için liderin iletişim içinde bulunduğu kitlenin özelliğini de dikkate almak gerekir (Özkan 2007, 123-126). Lider, grup üyelerini etkileyerek bir amaca yönelik olarak motive eder ve grup amaçlarını gerçekleştirme amacıyla etkisi altına alır. Lider koşullar çerçevesinde, daha önceden tespit edilen bireysel ve grup gayelerini ortaya koymak amacıyla kişinin diğerlerinin etkinliklerine tesiri ve onları istenilen mecraya yöneltmesi prosesidir (Tetik, 2014:268). "Lider olan kişi temsil ettiği grup adına planlar üretir ve bunları işlevsel hale getirir. Liderler takipçilerinin gücünü en doğru biçimde kullanan kişilerdir" (Deliveli, 2010:14). Bu bağlamda, Burns'e göre liderlik bireylerin ekonomik, politik veya benzeri güç ve değerleri kullanarak, bağımsız ya da karşılıklı oluşturulan hedeflere ulaşmak için takipçilerini harekete geçirmesi anlamına gelmektedir (Tucker, 1981:11). Liderliğin güçle ilişkili bir kavram olarak karşımıza çıktığına değinen Nannerl O. Keohane, liderliğin gücü elinde tutmakla eş anlamlı bir sözcük olmadığını da vurgular. Liderlik sıklıkla otorite ile ilgili uygulamaları kapsar (Keohane, 2010:2). Araştırmalar göstermiştir ki etkili liderin, güven, hizmet anlayışı, yetiştirme becerisi, deneyim, sorumluluk, dinleme becerisi, vizyonerlik ve gerçekçi olma, üstünlük hissi, dürüstlük, paylaşma isteği, güçlü özgüven, teknik ve bağlamsal tanınırlık gibi müşterek davranış ve özelliklere sahip olması gerekmektedir (Eraslan 2004:13). Ayrıca liderlikle son derece bağlantılı olan özgünlük, popülerlik, sosyallik, muhakeme, saldırganlık, sivrilme isteği, espri kabiliyeti, işbirliği, canlılık ve sportif yetenekler gibi öğeler bulunmaktadır (Safty, 2003:30). Bazı araştırmacılar liderliğe multi-disipliner olarak yaklaşmıştır. Örneğin, Burns psikolojik liderliği, sosyal liderliği, siyasi liderliği, devrim liderliğini, reform liderliğini, yasama liderliğini ve yönetici liderliğini ele almıştır. Tam anlamıyla paylaşımcı liderler rollerini, tanımladıkları grupların avantajı için geleceği şekillendirme olarak algılamışlardır. (Safty, 2003:33). Liderlerin güçlü olması, gücü simgelemesi, yeri geldiğinde gücü etkin olarak kullanabilme kapasitesine sahip olması çok önemli bir etken olmakla beraber bu özellik, lideri karizmatik kılan temel bir olgu değildir. Liderleri güçlü ve karizmatik kılan sadece onun fiziksel özellikleri ve gücü değildir. Lideri karizmatik yapan, topluma telkin ettiği güven ve inançtır. Bir siyasetçi için üç özelliğin belirleyici olduğu üzerinde duran Weber bunları tutku, sorumluluk ve denge olarak açıklar. Tutku, davaya kendini adanma olarak nitelendirilebilir (Karasoy, 2009:501).

LİDERLİK TIPLERİ

OTOKRATİK LİDERLİK

Psikolog Kurt Lewin'e göre otokratik liderler, takipçilerinin geleceğe dair fikir ve yönlendirmelerini değerlendirmeden karar alırlar. Otokratik liderlik, hızlı karar vermeyi gerektiren ve bir ekip çalışması gerektirmeyen durumlarda uygun bir yöntemdir. Ancak otokratik liderlik uygulamalarının takipçileri demoralize ettiği, bağlılık seviyesini düşürdüğü ve takipçilerin kısa sürede gruptan ayrılmasına sebep olduğu görülmüştür. Otokratik liderlikte korku ve tehdit unsuruyla birlikte baskın karakterin kullanımı etkin kılınmaya çalışılır. Ayrıca bu liderlik tarzı zorlama, tehdit ve güç kullanmayı mecburi görür (Özdönmez ve Ark., 1998:72). Otokratik liderlik bazı durumlarda sadece kriz zamanlarında, faaliyetlerin tek elden etkili şekilde hayata geçirilerek hızlı karar alınabilmesinde ve böylece krizin ortadan kaldırılmasında etkili olabilir (Arklan, 2010: 616-636).

Feodal yapıda otoriter liderlik tipinin belirginleştiği görülür. Liderin göz önünde bulunduracağı kuralları, gelenekler belirler. Lider hareketlerini örf, adet ve törelere göre düzenler. Lider, feodal yapılarda dini otorite olarak kabul edilir (Ergezer,1992 :69).

DEMOKRATİK VE KATILIMCI LİDERLİK

İktidarı kullanma bakımından demokratik liderler otoriter liderlerden ayrılırlar. Grup üyelerinin yönetime üst seviyelerde bile iştirak ettiği görülür. Üyeler arası ilişkiler teşvik edilirken, ortak karar almak da önemlidir. Grup üyeleri düşüncelerini özgürce açıklarlar ve lider tarafından dikkate alınırlar (Ergezer,1992:73).

Kurt Lewin, demokratik liderin, takipçilerinin fikirlerini göz önünde bulundurarak son kararı verdiğini söyler. Bu yöntem grup içinde yaratıcılığı desteklerken, projelerdeki takipçi bağlılığını artırır. Çalışanların iş memnuniyetleri ve verimliliklerinin yüksek olmasına rağmen hızlı karar almayı gerektiren durumlarda etkili değildir (Akçit-Barutçu-Akçit, 2018: 214-215).

TAM SERBESTİ TANIYAN LİDERLİK

Bu tarz liderlikte grup üyeleri tamamıyla serbest bırakılır ve güç kullanmamaya özen gösterilir. Lider ve üyelerin rollerinin birbirine benzemeye başladığı bu liderlik türünde, üyeler karar alma ve amaç tespit etme sürecinde doğrudan doğruya rol alırlar. Lider bilgi ve kaynak sağlama konularında gruba katkıda bulunur ancak özendirme ve yönlendirme yapmaz (Özdönmez ve Ark., 1998:72). Lider sonucu önemsemez bile bir yönlendirme yapmak için bir gereklilik hissetmez (Arklan, 2010:630). Oto kontrol sisteminin geçerli olduğu bu tarz liderlik türünün çok fazla kullanılmadığını görmekteyiz. Temel görevi kaynak sağlamak olan tam serbesti tanıyan lider, ancak kendisine fikri sorulduğunda görüşünü açıklar. Fakat bu görüş izleyicileri bağlamaz. Yetkiye sahip çıkmayan bu tip liderler, yetki kullanma haklarını astlarına bırakırlar (Arun, 2008:11).

DÖNÜŞÜMSSEL VE ETKİLEŞİMSSEL LİDERLİK

Dönüşümsel liderlik kavramı, teorik ve pratik bağlamda onaylanan dünya çapında bir idare sistemi olarak görülmektedir. Dönüşümsel liderlik, kişisel karar almaya yardımcı olan, entelektüelliği geliştiren, ilham verici motivasyon ve ideal etkiler yaratmaya dayanan bir liderlik tipidir. (Erdem-Dikici,2009: 3). Dönüşümsel lider, geleneksel otoritenin ötesine geçer. Birey, kendisini kurumun bir ögesi olarak görür. Amaçlar belirlenirken en yüksek katılım

sağlanır. Liderlik kolektif bir olgu olarak değerlendirilir. Başarılı lider, 'olumlu gelişmelere sebep olan liderdir' fikri hakimdir. Bu nedenle çalışanla etkileşim en üst seviyede cereyan eder (Erdem-Dikici,2009:4). Etkileşimsel liderlik anlayışına sahip olan lider, ekonomik, psikolojik veya politik bazı değerlerin astların gösterdiği performansa dayalı bir ilişki içerisinde çalışmalarını sürdürür. Bu anlayışa göre taraflar, gücün nereden kaynaklandığının ve karşı tarafın davranışlarının ne yönde olabileceğinin farkındadır. Bu yaklaşımda lider, izleyicilerine karşılıklı değer değişimine göre yön verir. Dönüşümsel liderler, takipçilerini becerilerini ortaya koymalarını, özgüvenlerini arttırmalarını ve üstün performans sergilemelerini hedefleyerek motive ederler. Böylelikle grup üyeleri görevlerinin farkına varmakta, grup görevlerini bireysel çıkarlarının üzerinde tutmaktadırlar. İşte bu atmosferi ve değişimi ortaya koyan ve grubu reforme ederek yeniliği başlatanlara dönüşümsel lider denmektedir (Demirel-Kışman,2014:695). Dönüşümsel liderlik dört boyutta incelenebilir. İlki, dönüşümsel liderin takipçileri için rol model oluşturacak davranışlar ortaya koyduğu karizmatik liderliktir. İkincisi, lider takdir edilir, kendisine saygı ve güven duyulur. Üçüncüsü, dönüşümsel lider, önem verdiği değerlerin doğruluğunu göz önünde tutar. Dördüncüsü, lider zor işleri başararak takipçilerine güven duygusunu aşılır. Böylelikle takipçiler lider gibi olmaya çalışarak kendilerini ortak amaçlar veya vizyon etrafında liderle özdeşleştireceklerdir.

Dönüşümsel liderlik geleceğe, yeniliğe, değişime ve reforma açıktır. Çalışanların yaratıcı ve yenilikçi yönlerini geliştirecekleri bir ortam sağlanır (Eren 2001:457). Bu yüzden değişimi ve yenilenmeyi amaçlayan ve gerçekleştiren kişiler, dönüşümsel liderler olarak tanımlanmaktadırlar. Bu tip liderler takipçilerinin gereksinimlerini, inançlarını ve yargılarını değiştiren kişilerdir (Koçel, 2001:483). Dönüşümsel liderler grup için iyi olduğuna inandıkları şeyleri takipçilerin de benimsemesini isterler ve en önemlisi gelecek ile ilgili gerçekçi bir vizyona sahiptirler (Deliveli 2010: 42). Karizmatik liderliğe oldukça benzeyen dönüşümsel liderlik, Burns tarafından ortaya konmuştur. Dönüşümsel lider, takipçilerinin ihtiyaçlarının farkında olan ve aynı farkındalığı toplumun diğer kesimleri nezdinde de arttıran kişidir. Bunun yanında takipçilerini ve sempatanlarını kendi ihtiyaçlarının ötesine geçme konusunda hareketlendiren bir liderlik anlayışına sahiptir (Bass-Avolio 1990: 21).

J.M.Burns liderliği hem etkileşimsel hem de dönüşümsel olarak kavramsallaştırmıştır. Etkileşimsel liderler sosyal değişimle liderlik yapan kişilerdir. Burns'un belirttiği gibi siyasetçiler oy için iş, kampanya için bağış yardımları gibi birşeyi başka birşeyle değiştirerek liderlik yaparlar. Bunun gibi etkileşimsel işletme liderleri verimlilik için parasal ödül sunarlarken, verimliliğinin olmaması durumunda bu tür ödüllerden kaçınırlar. Öte yandan dönüşümsel liderler, takipçilerini olağanüstü getiriler için hareketlendirip ilham veren ve böylelikle de kendi liderlik kapasitelerini de arttıran kişilerdir. Dönüşümsel liderlik, takipçileri harekete geçirerek beklenen performansı artırır (Bass, 2006:3).

KARİZMATİK LİDERLİK

Kavramsal olarak liderlik karizmatiktir. Takipçiler liderle tanınmak isterler ve ona özenirler. Liderlik takipçilere içerik ve kavrayışı temin ederek, teşvik ve ikna ile ilham vererek iletişimi güçlendirir (Anık, 2000: 35). Liderlik entellektüel olarak da ilham kaynağıdır ve takipçilerin kabiliyetlerinin gelişmesine yardımcı olur. Liderlik bireysel olarak anlayışlı bir tavır sergilerken bunu takipçiyi destekleyerek, akıl hocalığı yaparak ve rehberlik ederek gösterir (Bass, 2006: 5). Dönüşümsel liderliğin karizmatik liderlikle pek çok ortak yönü vardır. Fakat karizma, dönüşümsel liderliğin sadece bir parçasıdır. Aslında Weberci karizmatik liderlik

kavramı oldukça sınırlıdır. Karizmatik liderlikle ilgili daha modern düşünceler daha geniş bir bakış açısından ele alınmaktadır.

20. yüzyıldan itibaren modern anlamda karizma terimi Alman Sosyolog Max Weber tarafından kullanılmıştır. Weber, değişik toplumlarda otoritenin meşru hale getirilme şekilleri üzerinde çalışıyordu. Ona göre karizma, liderin sahip olduğu konuma ya da geleneksel yönetim tarzına göre değil, takipçilerin onu algılama şekline göre sıra dışı özelliklere sahip bir etkileme şeklidir. Bu noktada liderin takipçileri üzerindeki etkisi son derece önemlidir (Doğan, 2014: 48).

Max Weber bürokrasi modelinin kurucusu kabul edilmektedir. Weber, karizma terimini "karizmatik yetki" olarak açıklamaktadır. Weber yetkiyi, "belirli bir grubun, belirli bir kaynaktan çıkan emirlere uyma ihtimali" olarak tanımlar ve "yetki"nin geleneksel, karizmatik ve ussal-yasal olmak üzere üç kategoride ele alınmasını öngörür (Erdal, 2007:18). Weber, geleneksel yetkinin bireysel olduğunu ve doğumla gelen statüye dayalı bir yetki olduğundan söz ederken, astların geleneklere uygun olarak bu yetkiye sahip kişinin emirlerine itaat etmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Demircioğlu,2015:53). Weber'e göre karizmatik yetki, geleneksel yetki gibi kişisel bir yetki tipi olmakla beraber, elde edilmiş şekli bakımından iki yetki tipinin farklılaştığı görülmektedir. Karizmatik yetki, lidere has bireysel bir atıftır. Takipçiler, karizmatik liderin insanüstü, süper bir birey olduğuna inanırlar. Karizmatik lider, onlara göre istisnai güçlere sahiptir (Aslan, 2009:258). Bu güçlerin, grubun lehine olacak olacak şekilde lider tarafından zaman zaman sergilenmesi şarttır. Lider ve takipçileri arasında ussal olmayan duygusal bağlar bulunmaktadır. Weber ussal-yasal yetkinin, geleneksel ve karizmatik yetkiden farklı olarak bireysel değil, seçimle elde edilen ve ussal (rasyonel) esaslara dayanan bir yetki olduğuna değinir. Emirler herkesi bağlayan kural ve normlara dayanırken, yetkiyi elinde bulunduranların da kurallara uyması gerekmektedir. Emirler rasyonel kurallara dayanması sebebiyle kabul görür ve takipçiler tarafından yerine getirilir. Karizmatik liderlerin belli başlı özellikleri şunlardır:

- 1.Yüksek bir özgüvene sahip olmak,
- 2.Yüksek bir etkileme ve baskın olma yeteneğine haiz olmak,
- 3.İnançlarının ahlaki olarak doğru olduğuna takipçilerini ikna etmek,
- 4.Çarpıcı değişimleri meydana getirme ve kitleleri peşlerinden sürüklemek.

Öte yandan bir başka araştırmacı olan House'a göre güç gereksinimi, lideri takipçilerini etkilemek için çaba sarf etme yönünde güdüler. Liderin özgüvene ve güçlü inançlara sahip olması ise, takipçilerde liderin yargılarına güven duygusunu arttıracaktır. Aksine bu tür özellikleri olmayan bir liderin, takipçilerini etkileme gayretinin büyük oranda başarısız olacağını, etkileşim olsa bile bunun başarılı olma şansının düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Tarihteki birçok karizmatik lider önemli değişiklikler meydana getirmiş ve kitleleri peşlerinden sürüklemişlerdir. Örneğin Adolf Hitler orduda görevli bir onbaşıydı. Ancak karizması sayesinde hızlı bir şekilde yükselip kitleleri peşinden sürüklemiş ve İkinci Dünya Savaşının başlamasının en önemli sebebi olmuştur (Aykanat, 2010:9).Liderin sergilediği davranışları; kişisel performansı ve bunların göreve yansımaları, takipçilerce karizma olarak ifade edilir. Karizmatik liderler; ilham verici vizyonlarını ortaya koyma ve açıkça gösterme yetenekleri, davranışları ve sıra dışı olmaları bakımından diğer liderlerden farklılık gösterirler(Özgül 2015 : 8) .Karizmatik liderler genellikle kriz zamanlarda ortaya çıkarak, kurtarıcı rolü üstlenirler. Öyle

ki, maddi ve manevi açıdan ümitsizlik içerisindeki bir topluluğa yegane ümit kaynağı olarak ortaya çıkar ve ilham verirler (Ergezer, 1992:72). Karizma, sadece bazı liderlere bağışlanmış büyümlü bir ruh hali olarak tanımlanabilir. Böylesi liderler, astlarını duygusal olarak işe sevk ederken her ne yapılmasını istiyorsa onu yaptırabilen kişidir (Katz-Khan, 1978:546). Güç ihtiyacında olan karizmatik liderlerin özgüvenleri yüksektir ve inanç ve fikirleri ile ilgili güçlü düşüncelere sahiptirler. Yönetimleri altındakilerle vizyonlarını paylaşmak ve onlar üzerinde etki bırakarak örnek olabilmek için gayret içerisinde olduklarıdır. Bass bu tarz liderlerin üst düzey tartışma ve ikna kabiliyetine sahip olduğunu, takipçilerinde coşku, davranış ve tutum değişiklikleri meydana getirdiklerini ifade eder (Doğan, 2014: 46). Max Weber'e göre karizmatik otoritenin esasları şunlardır:

1.Geleneklere göre yaşça büyük erkekler veya yüksek sosyal sınıfa ait kimseler gençleri, kadınları ve alt sınıfları yönetme gücüne sahiptir.

2.Haklar ve ayrıcalıklar bürokratik makamlara verilir ve böylelikle üst kademedekiler astları üzerinde yasal otoriteye sahip olurlar.

3.Karizma; kahramanlığı, örnek alınacak kişiliği ve kuralcı kişiliği yansıtır.

Max Weber'e göre karizmatik liderin sihirli yetenekleri, hamaseti, zekası ve hitabet gücü ön plandadır. Weber'i takip eden birçok siyasal bilimci ve sosyolog karizmatik liderliğin öncüllerini tasvir etmeye çalışmışlardır. Dikkat çeken bir diğer araştırma karizmatik liderliğe ait şu davranış özelliklerini listelemiştir:

- 1.Üstün bir vizyon ve/veya ideoloji,
- 2.Hamasi davranışlar,
- 3.İlham verme ve güven uyandırma kabiliyeti,
- 4.Devrimsel ve tehlikeli ideallerin ifade edilmesi,
- 5.Hitabet gücü,
- 6.Güçlü bir ruh hali (Sinha, 1995:61;Edizler, 2010:139).

Hepsi bir araya getirildiğinde bu özellikler lideri, karakter özelliklerinden dolayı gücü ve becerisiyle takipçilerini bir krizden ya da felaketten kurtaran, çözülemeyen problemleri çözen kişi pozisyonuna getirmektedir. Weber'e göre karizmatik otorite, günlük rutinden çıkmak ve dünyevi ortamdan uzaklaşmaktır (Sinha, 1995:62). Duygu ve izlenimleri arasında herhangi bir karşıtlık yaşamadıkları için karizmatik liderlerin kararlı oldukları gözlemlenir. Sahip oldukları vizyon, değerler, hitabet, özgüven, cesaret, motive gücü gibi özellikler onların takipçilerini nasıl etkilediklerini göstermektedir (Doğan, 2014: 47).Karizmatik liderler, doğaları gereği girişimci ve değişim odaklıdır. Karizmatik liderler ayrıca gelişme ile de yakından ilgilidirler. Weber karizmatik lideri, sosyal değişime önderlik eden kişi olarak tanımlar (Ünal-Yaldızbaş, 2014:341). Karizma, çekici görünüm, söylem ve duruşu anlatır. Karizmatik lider, karizmatik özellikleri ile takipçilerini kendi istediği şekilde davranmaya ve üstün performans göstermeye sevk eden kişidir (Danışman, 2013:144-145). House ve Woycke, üçüncü Dünya ülkelerinde karizmatik liderliği karizmatik olmayandan ayırmak amacıyla bazı değişkenleri tasvir etmişlerdir. Öncelikle Toth'un karizmatik liderlik envanterini inceleyerek işe başlamışlardır. Toth envanterini tarih, sosyoloji ve siyasal bilim literatürünü baz alarak hazırlamıştır. Bu bağlamda, karizmatik liderlikle ilgili olarak şu özellikler ortaya konmuştur:

- 1.Liderin kişiliği: Cesur, hamasi, cesaretlendirici, öz güven sahibi, yaratıcı.
- 2.Liderin davranışları: Gücü merkezileştirir, rutini reddeder, başarıyı yakalar, tüm gruplardan destek almaya çalışır, ikna edici tarzda konuşur ve insanları şaşırır.
- 3.Lider-takipçi ilişkileri: Uzak ve umursamaz durur, takipçilerin takip etme konusunda zorlanmaları gerektiğine inanır.
- 4.Takipçi Algısı: Lider tek ve hata yapmaz kabul edilir, sadakat, güven ve bağlılık anlayışı hakimdir.
- 5.Liderin Misyonu: Lider kendisini seçilmiş ve mukadder hisseder.
- 6.Sembolizm: Lider kendini şehit ve kendi kendini kurban etmiş şekilde yansıtır.
- 7.Durumsal Bağlam: Sosyo-ekonomik sıkıntı ve kurumsal başarısızlık hüküm sürmesi durumunda orta çıkıp umut kaynağı olur (Sinha, 1995:63).

House ve Woycke karizmatik siyasal liderin karizmatik olmayan siyasal liderden bu konularda farklılaştığını onaylamamışlardır. Sadece dört belirgin karakter üzerinde durmuşlardır:

- 1.Karizmatik liderler kurumsal başarısızlık şartlarında ve kurulu düzene duyulan güven kaybı durumlarında ortaya çıkarlar.
- 2.Karizmatik liderler, karizmatik olmayan liderlerden daha başarılıdır.
- 3.Karizmatik liderler takipçilerini duygusal olarak harekete geçirme noktasında daha başarılıdır.
- 4.Karizmatik liderler karizmatik olmayan liderlere nazaran misyonlarını daha etkili biçimde dile getirir, amaçları ortaya koyar, söylemini ve kültürel mitlerini yaratırlar (Sinha, 1995:64).

Görülmektedir ki, karizmatik lider vizyonuna, telaffuzuna, risk alma kapasitesine ve her şeyden önemlisi astlarının duygularına dikkat ederek görevini icra etmektedir. Muhakkak ki böyle liderler kurumlarda her seviyede görülebilir. Ancak karizmatik lider en üst seviyede serpilip gelişmek ister. Karizmatik liderin hedefi herhangi bir organizasyonun tepe yönetimidir. Kısacası zirvenin tek lideri olmak karizmatik lider adayının nihai amacıdır.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN SİYASAL LİDERLİĞİ

Günümüzde siyaset bir iktidar mücadelesidir. İktidar mücadelesi ise ülke, devlet ve insan yönetimi demektir. İktidar olma gayesini güden liderlerin temel gayesi toplumu oluşturan üyelerin kahir ekseriyetinin desteğini alarak siyasal sistemin en tepe noktasına çıkmaktır.

Leo Strauss'a göre siyaset iki amaç için yapılır. Birincisi, statükoyu korumak ve ikincisi ise statükoyu değiştirmektir. Statükoyu korumayı hedefleyen siyaset şekline göre statükocu güç odağı, çıkarı gereği mevcut işleyen yapının değişmesini arzu etmez . Bu amaçla halkın sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal değişme ve dönüşme isteklerini halkın zararına olabileceği gerekçesiyle ustaca reddederek aynı zamanda toplumun korku hisleriyle çevrenmesini sağlarlar. Bu amaçla darbeler ve siyasetçilerin ortadan kaldırılması gibi metotları uygularlar.

Bu çerçeveden bakıldığında, Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasi çizgisini muhafazakar değerler eşliğinde milli iradeye öncelik veren ileri demokrasi ve evrensel hukuk devleti ilkeleri ışığında hem değişim hem de dönüşüm ortamında incelemek mümkündür.

Platon'dan Mauris Dwerger'e kadar siyaset felsefecileri her toplumun ve medeniyetin kendine has bir siyasal akli ve muhayyilesi olduğunu belirtir (Özşahin 2012:25). Toplumsal muhayyile yüzlerce hatta binlerce yıl birlikte yaşayan insan topluluklarında ortaya çıkan kimlik, semboller, yargılar, ortak değerler ve tarih şuuruyla meydana gelir. Bir toplumun siyasal akli ve muhayyilesi olağanüstü zamanlarda tezahür eder. Mesela büyük savaşlar, doğal afetler, devrimler, büyük ekonomik krizler gibi ülkenin ve milletin kaderini etkileyen önemli olaylar vesilesiyle siyasal akıl ve toplumsal muhayyile devreye girer. Türk milletinin Kurtuluş savaşında Atatürk'ün liderliği etrafında birleşerek topyekûn bir bağımsızlık savaşı vermesi ve nihayetinde başarıya ulaşması toplumsal muhayyilenin ve siyasal aklın devreye girmesiyle bir şekilde ifade edilebilir.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN BENZERSİZ SEÇİM BAŞARISI

Recep Tayyip Erdoğan'ın da 2001 ekonomik krizinden sonra parti kurması ve ard arda kazandığı seçimlerle elde ettiği başarıları izah etmede toplumsal muhayyile ve siyasal akıl kavramları açıklayıcıdır. Erdoğan sosyal muhayyileyi temsil etme ve statükoyu değiştirme gücü ve kapasitesi bakımından kendinden önce gelen muhafazakar liderlerden daha farklı bir konumdadır. Söz konusu muhafazakar liderler, merkezde yer alan CHP'ye karşı çevreyi, Erdoğan düzeyinde temsil etmede daha farklı bir konumdadırlar. Oysa Erdoğan, gerek hayat hikayesi gerekse temsil ettiği çevreyi merkeze taşımasıyla cumhuriyet döneminin en önemli dönüştürücü karizmatik liderlerinden biri olmuştur. Erdoğan 16 yıl boyunca kazandığı seçimler ve ortaya koyduğu liderlik tarzı, siyasal retoriği, eğitimi, spor anlayışı, kültürü, inancı, tarih bilinci ve yaptığı hizmetler ile çevrenin en güçlü sesi olarak Türk milletinin sosyal muhayyilesine uyumlu siyasal aklın temsilcisi bir lider olmuştur. Erdoğan herhangi bir darbe sonucunda değil, demokratik usullerle lider olmuş bir kişidir. Erdoğan, Lenin gibi dünyayı etkileyen bir devrim sonrası lider olmadığı gibi, Mustafa Kemal Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı başlatarak askeri komutanlığını siyasal alanla birlikte sürdüren bir lider de olmamıştır. Veya Turgut Özal gibi siyasi rakiplerinin yasaklı olduğu ortamda ortaya çıkmamıştır. Peki Recep Tayyip Erdoğan hangi şartlarda liderlik konumuna gelebilmiştir?

Recep Tayyip Erdoğan siyasal rakiplerinin siyasal arenada olduğu bir ortamda siyasal yarışa girmiş ve liderlik mücadelesi vermiştir. Erdoğan siyasi yasaklı olduğu halde takipçilerinin siyasal destekleri, inanç ve güvenle peşinden gitmeleri sayesinde aşama aşama siyasal liderliğini ortaya koymuş ve güçlendirmiştir. Kısacası Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik özellikleri, takipçilerinin ona bağlılıkları, inanç ve güvenleri olmasa bir siyasal fenomen olarak ortaya çıkması zor olurdu. 2002 seçimlerinde kurduğu parti seçimlere girmesine rağmen o sırada yürürlükte olan Anayasanın 312. maddesine dayanılarak milletvekili adaylığı engellenmişti. Takipçilerinin onu siyasal hareketin başında görme ve mecliste bu siyasal hareketi temsil etme noktasındaki talepleri ve baskıları neticesinde 312. Maddenin ana muhalefet partisi CHP'nin de değiştirmesi neticesinde milletvekili olma imkanı elde etmiştir. 2007 yılında anayasa mahkemesinin Ak partiyi kapatma davası açması ve Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasetten men edilmesi gibi tehlikelere rağmen takipçilerin desteğini 2008 seçimlerinde inanç ve güvenlerini ortaya koymuşlardır. 15 Temmuz 2016'da Recep Tayyip Erdoğan'ın siyasal hareketine karşı girişilen kanlı darbe teşebbüsü sırasında bile takipçileri canları pahasına sokaklara dökülerek, Erdoğan ve siyasal hareketine olan bağlılık, inanç ve güvenlerini darbe hareketine engel olarak göstermişlerdir. Kısacası Erdoğan'ın takipçileri sadece seçimler yoluyla değil, ona ve lideri olduğu siyasal harekete karşı girişilen hukuki

engellemelere ve silahlı darbe yoluyla liderliğini engelleme girişimlerine karşı canları pahasına desteklerini sürdürmüşlerdir. Erdoğan'ı takipçileri nezdinde bu kadar vazgeçilmez lider algısına ulaştıran faktörler nelerdir? Karizmatik liderlik özellikleri ve temsil ettiği toplumun sosyal muhayyilesine ve siyasal aklına uygun bir hayat hikâyesinin olmasıdır. Bir takım iç ve dış reel-politik koşullar, ekonomik kriz ve iyileşmeler, siyasal imkan ve imkansızlıklar onu iktidara taşımış ve iktidarda gösterdiği karizmatik liderlik toplumun geniş kesimleri tarafından pozitif bir algı ile kabul görmüştür.

Recep Tayyip Erdoğan, muhafazakar gelenekten gelen bir siyaset insanıdır. Cumhuriyet tarihinde kendinden önce gelen liderlerden farklı bir liderlik profiline sahiptir. Celal Bayar, 1950-1960 yılları arasında Adnan Menderes ile birlikte güçlü bir liderlik yapmıştır. Ancak 1960 darbesinden sonra siyaset sahnesinde aktif olarak liderlik yapmamıştır. Menderes seçimlerde halk tarafından büyük destek almasına rağmen kendisine karşı harekete geçen sosyal ve siyasal tepkileri yönetmek ve üstesinden gelmek konusunda başarısız kalmıştır. Bu tepkilerden cesaret alan ve başka başka gerekçelerle ortaya çıkan askeri darbe ile görevden uzaklaştırılmış ve hayatını idam sehpasında kaybetmiştir.

Süleyman Demirel ise 1962 yılında Adalet Partisi'nde başladığı siyasi hayatını 16 Mayıs 2000 tarihi itibarıyla 9. Cumhurbaşkanı olarak zirvede tamamlamıştır. Yaklaşık 40 yıl Türk siyasi hayatında önemli bir aktör olarak yer edinen Süleyman Demirel başlı başına bir fenomendir. 6 kez gidip 7 kez geldiği başbakanlık makamının gördüğü uzun ömürlü liderlerden biridir. 16 Mayıs 2000 tarihine kadar aktif siyasette kalan Süleyman Demirel, siyasi hayatı boyunca bir muhtıra ve bir askeri darbeye maruz kalarak siyasi hayattan uzaklaşmıştır. Oysa Recep Tayyip Erdoğan, genel başkan olarak girdiği her seçimi kazanmıştır.

1980'li yıllara damgasını vuran Turgut Özal ise 12 Eylül 1980 darbesinden kaynaklanan siyasi yasaklar ortamında bir lider olarak adından söz ettirmiştir. Turgut Özal tarihsel olarak Türk siyaset sahnesinde bulunan dört eğilimi yani, laik, milliyetçi, İslamcı ve solcu akımları birleştirdiğini ifade ederek siyaset yapmaya çalışmıştır. Ancak söz konusu dört eğilimin liderleri siyasi yasaklar kalkıp siyaset sahnesine döndüklerinde, yapılan seçimlerde beklediği başarılı sonuçları alamadığı gibi Cumhurbaşkanı olduktan sonra kurduğu parti üzerinde bile etkisini kaybetmiştir.

Recep Tayyip Erdoğan, 27 Mart 1994 tarihindeki yerel seçimlerde adını Türkiye'deki kitlelere duyurmuş ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olarak seçilmiştir. Bu tarihten sonra, başkanı olduğu siyasal organizasyon ile girdiği her seçimi kazanan bir lider olarak tarihe geçmiştir .

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN YENİLİKÇİ LİDERLİĞİ VE GENİŞ KİTLELERİ SİYASAL HAREKETİNE KATMA BECERİSİ

Recep Tayyip Erdoğan bir siyasal fenomendir. İslami referansları önemseyen Necmettin Erbakan'ın liderlik yaptığı Milli Görüş hareketinden gelmesine rağmen, bu siyasal akımın yöneldiği sınırlı siyaset dilini aşmış daha geniş kitlelere hitap eden bir siyaset dili geliştirmiştir. Böylece dar bir kitleye hitap etmek yerine ülkenin tümüne ulaşan bir siyasal kimlik inşa etmeyi gaye edinmiştir. Türk siyaseti başlıca iki damardan beslenmiştir. Genellikle, İttihatçı gelenekten gelen sol partiler ve İtilafçı gelenekten beslenen sağ partiler. Recep Tayyip Erdoğan sırasıyla CHP ve DP geleneğine indirgenen bu siyasi ayrım bağlamında da yenilikler getirmiştir. Recep Tayyip Erdoğan klasik sağ siyasete damgasını vuran değişiklikler ve açılımlar sağlamıştır.

Yalçın Akdoğan'a göre, "Klasik sağ siyaset çizgisi, milliyetçi muhafazakar ve İslamcı anlayış birbirinden farklılıklar gösterse de benzer bir sosyolojik tabana dayanır" (Akdoğan, 2017; 27).

Recep Tayyip Erdoğan sağ, milliyetçi, muhafazakar ve İslamcı sosyolojik tabana dayanarak siyaset yapmayı öncelemiştir. Temsil ettiği tabana yeni bir siyasi kimlik ve yeni bir siyaset tarzı sunarak bu hareketin kitleselleşmesini sağlamak noktasında başarılı olmuştur. Türk siyasi tarihinde kendinden önceki liderlerden daha başarılı şekilde sağ-İslamcı-merkez sağ alanı dönüştürmüştür.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN VESAYET ODAKLARINA KARŞI MÜCADELESİ VE "KAHRAMAN LİDERLİĞİ"

Recep Tayyip Erdoğan'ın bir diğer başarısı da vesayet odakları olarak adlandırılan ve Türk siyasi hayatında kendisine olduğu gibi ondan önceki sağ muhafazakar liderlere karşı pozisyon alan medya patronları, askeri bürokrasi, sivil bürokrasi ve büyük sermaye sahiplerine karşı verdiği liderlik mücadelesidir. Liderliğinin sağladığı güç ve otoriteyi söz konusu vesayet odaklarıyla paylaşmamaya gayret etmiştir. Öyle ki 15 Temmuz 2016 tarihinde genel olarak halka, ama özel olarak Recep Tayyip Erdoğan ve siyasal kitlesine karşı harekete geçen cuntacı darbeciler 251 kişinin hayatını kaybetmesine sebep olan bir direniş neticesinde başarısız olmuşlardır (Alkan, 2016:255). Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın takipçileri ve liderliğini yaptığı siyasi hareketin bekası için kendini feda ettiğini ilan etmiş ve darbecilere meydan okumuştur. Görsel ve sosyal medya aracılığıyla takipçilerine ulaşarak onları darbecilere karşı konulması amacıyla havaalanlarına ve meydanlara davet etmiştir. Sonuç olarak halkın sokağa çıkması ile darbeciler panik olmuş ve psikolojik üstünlük halkın eline geçmiştir (Devran, 2015:85). Darbecilerin zapt-u rabt altına alınmaları Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliği sayesinde olmuştur. Bunun sonucunda takipçileri nezdindeki kahraman lider algısı pekişmiştir.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN'IN ZOR ZAMANLARDA SİYASAL VE EKONOMİK BAŞARILAR ELDE EDEBİLMESİ

Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliği bir süreç içinde ortaya çıkmıştır. Erdoğan iki genel seçimde milletvekilliği ve bir yerel seçimde belediye başkanlığı pozisyonu kaybettikten sonra bir yerel seçim kazanarak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olmuştur. Erdoğan'ın karizmatik liderliği Büyükşehir Belediye Başkanı olmasıyla ve daha sonra Başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı makamında karşılaştığı ekonomik, siyasal ve askeri sorunlar hatta krizlere karşı tutumuyla şekillenmiştir. Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu yıllarda İstanbul'un karşılaştığı çevre sorunları, susuzlu, ulaşım ve alt yapı problemlerine karşı geliştirdiği çözümler yurt genelinde başarı hikayesinin yayılmasına ve bu bağlamda karizmatik lider algısının yayılmasına etki etmiştir. 1990'lı yılların sonlarında ortaya çıkan ekonomik krizler, 28 şubat sürecindeki siyasal gerilimler ardından kurduğu siyasi partinin iktidara gelip kendisinin birinci başbakanlığı döneminde özellikle ekonomik bakımdan alınan başarılı neticeler, millet nezdinde karizmatik liderliği yurt çapında pekişmiştir. Erdoğan'ın karizmatik liderliğinin bir takım sınamalar ve meydan okumalardan başarıyla çıktıktan sonra pekiştiği görülmektedir. Erdoğan siyasal bir lider olarak Cumhuriyet tarihinde en fazla aralıksız serbest seçim kazanan ve kazandığı serbest seçimler vasıtasıyla en fazla iktidarda kalan kişidir. Erdoğan'ın bu şekildeki liderlik başarısı ve takipçileri nezdinde giderek yükselen etki grafiği, büyük oranda onun karizmatik özellikleriyle ilgilidir. Şüphesiz Recep Tayyip Erdoğan karizmatik liderlik

özelliklerini aşan yenilikçilik, doğallık, adil olmak gibi birçok başka liderlik özelliklerine sahiptir.

Recep Tayyip Erdoğan 29 Ocak 2009'da Davos Ekonomik Forumu'nda birlikte panelist olduğu İsrail Cumhurbaşkanı Shimon Peres'e doğrudan sert eleştiriler getirmeye başladığında moderatörün sözünü kesmesine karşı "One Minute" çıkışı, hem Arap ülkeleri hem de dünya genelinde haksızlıklara karşı cesurca tavır sergileyen bir lider olarak algılanmasına yol açtı. Böylece Ortadoğu ülkeleri ve özellikle Arap ülkeleri halkları tarafından ikinci bir Cemal Abdülnasır olarak popülerlik kazandı. Bunun paralelinde, "Nasır'ın 1970'ten beri yetim bıraktığı on milyonlarca Arap, altlarına sığınacakları ismi Tayyip Erdoğan'ın şahsında, buldular" denildi (Göka, 2011:1). Recep Tayyip Erdoğan bu gelişmenin ardından uluslararası platformlarda Filistin halkına verdiği desteği sürdürmekten geri kalmayarak küresel düzeyde bir liderlik sergilemiştir. Öyle ki, XXI. yüzyıl dünya siyasetinin en önemli şahsiyetlerinden biri haline gelmiştir (Örmeci, 2018:1).

Davos'ta Recep Tayyip Erdoğan'ın İsrail Cumhurbaşkanı'na doğrudan doğruya Filistinlilere karşı izlenen insanlık dışı politikaları sebebiyle gösterdiği sözlü tepki, dünyanın gözleri önünde yayın yapan TV kuruluşları vasıtasıyla açıktan oldu. Bu tepkinin etkisi yalnızca Filistin ve Arap dünyası ile sınırlı kalmadı. Ortadoğu'dan Avrupa'ya ve Latin Amerika'dan Asya'ya kadar geniş bir coğrafyada kısacası dünya çapında ses getirdi. Recep Tayyip Erdoğan'ın söz konusu tepkisine kadar, Filistin konusunda İslam ülkeleri içinde İran yüksek sesle tepki veren tek ülke konumundaydı. İran ve o dönemde sert sözlerle tepki veren lideri Ahmedi Nejat'tan daha net ve açık tepki veren Recep Tayyip Erdoğan, hem batı hem de İslam dünyasında büyük ilgi gördü. Recep Tayyip Erdoğan bu çıkışıyla, hem İslam dünyasının hem de Ortadoğu'nun en temel sorunu olarak görülen Filistin sorununa kalıcı bir çözüm bulmak konusunda büyük bir umudun sesi oldu. Öte yandan, Ortadoğu barışı konusunda bir iyimserlik havası ortaya çıktı: "Çağdaş batı dünyası ile her türlü ekonomik ilişki kuran İslam dünyası ülkeleri, demokratikleşme adımları atarak ve insan hakları alanında reformlar yaparak batı dünyasına tehdit olmaktan ziyade müttefik olabilir" tarzındaki düşünceler kabul görmeye başladı (Göka, 2011:1). Soğuk Savaş sonrası, Samuel Huntington'ın Medeniyetler Çatışması tezine karşılık Recep Tayyip Erdoğan'ın gündeme getirdiği ve gerçekleştirmek için uğraştığı "medeniyetler ittifakı" tezi konuşulmaya başladı. "Medeniyetler İttifakı" projesi BM çatısı altında ABD, İspanya ve Türkiye öncülüğünde dünya barışı için kısa bir süre içinde yürürlüğe girdi. Ancak, 2011'de başlayan "Arap Baharı" Araplara ve Ortadoğu'ya barış ve demokrasi getirmekten ziyade bir kaosa neden oldu. "Medeniyetler İttifakı" projesi birkaç üniversitede araştırma merkezleri açılması gibi bazı pozitif gelişmelere önayak olmak dışında ilerleme sağlayamadı. Ama Recep Tayyip Erdoğan, dünyanın ekonomik ve siyasal açıdan güçsüz devletleri ve onların fakir halkları ve özellikle İslam dünyası halkları nezdinde ne söyleyeceği beklenen, söylediği sözler önemsenen ve umut beslenen bir lider oldu. "Dünya Beşten Büyüktür" ifadesini sık sık tekrarlayan Recep Tayyip Erdoğan, XX. Yüzyılın ortalarından itibaren bağımsızlıklarını kazanana kadar batılı güçlerin kolonyal yönetimleri altında kalan 3. Dünya ülkelerinin halkları tarafından gönülden alkışlandı. Erdoğan'ın bu söylemi, Trump ABD Başkanı olduktan sonra dünya kamuoyunda yeniden ilgi odağı olmuştur. Trump'ın uluslararası hukuku dikkate alma gereği duymadan uygulamaya koyduğu korumacı ekonomik politikalar, savaş tehditleri, korku politikaları ve dayatmacı yaklaşımları karşısında Recep Tayyip Erdoğan'ın tepkisi despotizmden yılmış insanlık için yürekli bir duruş numunesi

olmuştur. Almanya dışişleri bakanı Maas, “ABD’nin sorumsuzca sergilediği tavırdan kurtulmak için ABD karşısında dengeleyici bir ittifak kurmanın zamanı geldi” şeklindeki ifadeleri ile zımnen Erdoğan’ı desteklemiştir. 10.08.2018 tarihinde ABD Başkanı Trump’ın yazdığı tweet’ler ile doğrudan Türk ekonomisini hedef alarak yaptığı açıklamalarla başlattığı Türk lirasının USD karşısındaki değer kaybını tetikleyen politikaları karşısında Recep Tayyip Erdoğan’ın açıkça belirttiği ABD’nin baskıları karşısında boyun eğmeyen tavrı uluslararası alanda doğrudan ve dolaylı destek buldu. Rusya Devlet Başkanı Putin ve Almanya Başbakanı Merkel ile bu olayın akabinde doğrudan görüşmeler yapması Recep Tayyip Erdoğan’ın uluslararası alanda en üst düzeyde dikkate alınan bir lider olduğunun göstergesi olarak yorumlanmıştır. Bu yüzden Recep Tayyip Erdoğan’ın ismi uluslararası alanda Putin, Merkel, Macron, Putin gibi büyük devletlerin liderleri anılır olmuştur.

Bu bağlamda, Recep Tayyip Erdoğan’ın Türk siyasetinde önemli bir aktör olan muhtarlar üzerindeki karizmatik liderlik algısını incelemenin kayda değer bir araştırma maddesi olacağı düşünülmektedir.

BULGULAR

CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN’IN MUHTARLAR İLE BULUŞMASI TOPLANTILARINA KATILMA DURUMUNA İLİŞKİN DAĞILIM

CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN’IN MUHTARLAR İLE BULUŞMASI TOPLANTILARINA KATILMA DURUMUNA İLİŞKİN DAĞILIM (%)		
	Sıklık	Yüzde (%)
EVET KATILDIM	133	48,0
HAYIR KATILMADIM	144	52,0
TOPLAM	277	100,0

Tablo1.Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Muhtarlar İle Buluşması Toplantılarına Katılma Durumuna İlişkin Dağılım

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan muhtarların %48,0’ı (133) Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Muhtarlar İle Buluşması Toplantılarına katılırken, %52,0’ı (144) katılmamıştır.

Deneklerin Recep Tayyip Erdoğan tarafından doğrudan muhatap alınıp bir toplantıya davet edilerek görüşlerini paylaşma imkanı sağlanması dikkate değer bir politik yaklaşımdır. Söz konusu toplantıya katılan %48,0’ı (133) ve katılmayan %52,0’ı (144) deneklerin bir birine yakın oranda olması araştırmanın objektif bulgulara ulaşmasına yardım eden bir unsur olarak değerlendirilmeye değerdir.

RECEP TAYYİP ERDOĞAN KONUSUNDA BELİRTİLEN ÖZELLİKLERİN NE DERECEDE ÖNEME SAHİP OLDUĞUNA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

KAHRAMAN LİDER ALGISI

RECEP TAYYİP ERDOĞAN KONUSUNDA BELİRTİLEN ÖZELLİKLERİN NE DERECEDE ÖNEME SAHİP OLDUĞUNA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR (%)									TOPLAM
	ÖNERMELER		FİKRİM YOK	HIÇ ÖNEMLİ DEĞİL	ÖNEMLİ DEĞİL	KISMEN ÖNEMLİ	ÖNEMLİ	ÇOK ÖNEMLİ	
KAHRAMAN LİDER ALGISI	Doğuştan Gelen Olağanüstü Özelliklere Sahip Olması	Sıklık	40	4	1	5	135	92	277
		(%)	14,4	1,4	0,4	1,8	48,7	33,2	100,0
	Geleceğe Yön Veren Stratejik Amaçlar Ortaya Koyabilmesi	Sıklık	34	1	0	7	139	96	277
		(%)	12,3	0,4	0,0	2,5	50,2	34,7	100,0
	Siyasal Hedefleri Gerçekleştirme Sırasında Ortaya Çıkabilecek Engelleri Öngörüsüyle Tespit Etmesi	Sıklık	36	2	0	7	135	97	277
		(%)	13,0	0,7	0,0	2,5	48,7	35,0	100,0
	Etkileyici Bir Görünüme Sahip Olması	Sıklık	32	3	2	5	135	100	277
		(%)	11,6	1,1	0,7	1,8	48,7	36,1	100,0
	Topluma, Devlet Yöneticilerine Ve Genç Kuşaklara Rol Model Olması	Sıklık	33	2	2	4	137	99	277
		(%)	11,9	0,7	0,7	1,4	49,5	35,7	100,0

Tablo 2. Recep Tayyip Erdoğan Konusunda Belirtilen Özelliklerin Ne Derecede Öneme Sahip Olduğuna İlişkin Yaklaşımlar

Araştırmaya katılan deneklerin bir liderin doğuştan sahip olduğu karizmatik özellikleri Recep Tayyip Erdoğan'ın şahsında bulunduğu algısına sahip oldukları görülmektedir. Ayrıca Recep Tayyip Erdoğan'ın "Geleceğe Yön Veren Stratejik Amaçlar Ortaya Koyabilmesi" bakımından karizmatik lider algısına sahip olduklarını belirtmişlerdir

Karizmatik liderlik algısının en dikkate değer özelliklerinden birisi olan "Etkileyici Bir Görünüme Sahip Olmak" bağlamında Recep Tayyip Erdoğan araştırmaya katılan denekler tarafından en yüksek düzeyde pozitif algı elde ettiği görülmektedir.

"Topluma, Devlet Yöneticilerine Ve Genç Kuşaklara Rol Model Olması" bakımından Recep Tayyip Erdoğan yukarıda sayılan diğer karizmatik liderlik özelliklerinden daha fazla bir oranla denekler nezdinde pozitif algı bırakmıştır.

"Kahraman bir lider algısı"nu muhtarlarda en üst seviyelerde oluşturan Recep Tayyip Erdoğan bir liderin toplumun değerlerini inançlarını kültürel yapısını tarihsel kimliğini temsil etme anlamında güçlü bir etki oluşturmuştur. Bu açıdan bakarsak Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik algısı en üst seviyelerdedir. Bütün bu sonuçlar dikkate alındığında Recep

Tayyip Erdoğan'ın davetiyle Külliye'de toplantıya katılan muhtarlar ve henüz davet almayıp toplantıya katılmayan muhtarların "Kahraman Lider" algısı ortalama %84.1 seviyesindedir.

Ayrıca araştırmaya katılan muhtarların "Kahraman lider" algısına sahip olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın toplumun sosyal muhayyilesini temsil ettiğini göstermiştir. Diğer bir ifadeyle, toplumun şuur altında olan değerleri sembolleri, yargıları, anlam ve kavram çerçevelerini temsil ettiğini zımnen ifade etmişlerdir.

EGEMENLİK KÜMESİ: GÜÇ TABAN İLİŞKİSİ

RECEP TAYYİP ERDOĞAN KONUSUNDA BELİRTİLEN ÖZELLİKLERİN NE DERECEDE ÖNEME SAHİP OLDUĞUNA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR (%)									
	ÖNERMELER		FIKRİM YOK	HİÇ ÖNEMLİ DEĞİL	ÖNEMLİ DEĞİL	KISMEN ÖNEMLİ	ÖNEMLİ	ÇOK ÖNEMLİ	TOPLAM
EGEMENLİK KÜMESİ: GÜÇ TABAN İLİŞKİSİ	Destekçilerinin Liderle Birlikte Fevkalade Bir Güce Kavuştuklarına İnanmaları	Sıklık	34	2	2	4	139	96	277
		(%)	12,3	0,7	0,7	1,4	50,2	34,7	100,0
	Destekçileri Ve Toplumu Heyecanlandırması Ve Harekete Geçirebilmesi	Sıklık	33	2	3	4	133	102	277
		(%)	11,9	0,7	1,1	1,4	48,0	36,8	100,0
	Görüş Ve Kanaatlerinin Emir Olarak Algılanıp Uyulması	Sıklık	33	2	2	5	134	101	277
		(%)	11,9	0,7	0,7	1,8	48,4	36,5	100,0
	Destekçilerinin İhtiyaç Ve Duygularını Göz Önünde Bulundurması	Sıklık	36	2	1	5	131	102	277
		(%)	13,0	0,7	0,4	1,8	47,3	36,8	100,0
	Devlet Politikaları İle Toplumsal Ve Ekonomik Meselelerde Son Kararı Kendisinin Verebilmesi	Sıklık	36	2	2	7	130	100	277
		(%)	13,0	0,7	0,7	2,5	46,9	36,1	100,0

Tablo 3. Recep Tayyip Erdoğan Konusunda Belirtilen Özelliklerin Ne Derecede Öneme Sahip Olduğuna İlişkin Yaklaşımlar

Tablo 3'teki sonuçlar da göstermektedir ki, Recep Tayyip Erdoğan'ın söz konusu denekler nezdindeki karizmatik lider algısı büyük ölçüde "önemli" ve "çok önemli" algı bağlamında değişiklik göstermektedir.

Deneklerin algısı bakımından "Güç-taban arasındaki etkileşimde karizmatik lidere ilişkin özellikler; destekçilerinin liderle birlikte fevkalade bir güce kavuştuklarına inanmaları, destekçileri ve toplumu heyecanlandırması, harekete geçirebilmesi, görüş ve kanaatlerinin emir olarak algılanıp uyulması, destekçilerinin ihtiyaç ve duygularını göz önünde bulundurması, devlet politikaları ile toplumsal ve ekonomik meselelerde son kararı kendisinin verebilmesi ile ilgili anket sonuçları incelenmiş ve algının ortalama % 84.3 oranında önemli ve çok önemli

şeklinde olduğu tespit edilmiştir.Recep Tayyip Erdoğan'ın sesini duyurmak istediği takipçileriyle ilişkisi son derece başarılıdır.Bu sonuca göre varsayılan hipotezin doğrulandığı görülmüştür.

DEVİRİMCİ, STATÜKOYA KARŞI, İSABETLİ KARAR VERİCİ, RİSK ALICI, KENDİNİ FEDADAN ÇEKİNMEYEN LİDER

RECEP TAYYİP ERDOĞAN KONUSUNDA BELİRTİLEN ÖZELLİKLERİN NE DERECEDE ÖNEME SAHİP OLDUĞUNA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR (%)									
	ÖNERMELER		FIKRİM YOK	HİÇ ÖNEMLİ DEĞİL	ÖNEMLİ DEĞİL	KISMEN ÖNEMLİ	ÖNEMLİ	ÇOK ÖNEMLİ	TOPLAM
İSABETLİ KARAR VERİCİ, RİSK ALICI, KENDİNİ FEDADAN ÇEKİNMEYEN	Ekonomik ve Toplumsal Krizlere Çözüm Üretebilmesi, Radikal Kararlar Alması	Sıklık	36	2	1	6	132	100	277
		(%)	13,0	0,7	0,4	2,2	47,7	36,1	100,0
	Statükoya Karşı Olup Bunu Değiştirmeye Çalışması	Sıklık	35	2	1	6	131	102	277
		(%)	12,6	0,7	0,4	2,2	47,3	36,8	100,0
	İdealleri Doğrultusunda Risk Alması Ve Kendini Feda Edebilmesi	Sıklık	35	2	1	4	133	102	277
		(%)	12,6	0,7	0,4	1,4	48,0	36,8	100,0
	Mutlak Özgüven Ve Kararlılığa Sahip Olması	Sıklık	34	2	1	5	133	102	277
		(%)	12,3	0,7	0,4	1,8	48,0	36,8	100,0
	Ehliyet, Liyakat Sahibi Kişilere İtibar Etmesi, Uzman Kişilere Güvenip- Çalışması	Sıklık	34	2	1	5	131	104	277
		(%)	12,3	0,7	0,4	1,8	47,3	37,5	100,0

Tablo 4. Recep Tayyip Erdoğan Konusunda Belirtilen Özelliklerin Ne Derecede Öneme Sahip Olduğuna İlişkin Yaklaşımlar

Tablo 4'te görüldüğü gibi toplantılara katılan ve katılmayan muhtarların, Recep Tayyip Erdoğan hakkında belirtilen "Devrimci lider isabetli karar verici, risk alıcı, kendini fedadan çekinmeyen lider algısı" ile ilgili özelliklerin, ne derecede öneme sahip olduğuna ilişkin yaklaşımlarına göre Recep Tayyip Erdoğan'ın, söz konusu denekler tarafından ülkenin ekonomik ve toplumsal krizlerine çözüm üretebilen ve radikal kararlar alabilen, statükoya karşı olup bunu değiştirmek için uğraş verebilen, idealleri doğrultusunda risk alması ve kendini feda edebilen, mutlak özgüven ve kararlılığa sahip olan, ehliyet, liyakat sahibi kişilere itibar etmesi, uzman kişilere güvenip- çalışan bir lider olarak algılandığı ve belirtilen önermeler ile ilgili olarak ortalama %83.8 oranında önemli ve çok önemli olarak tespit edildiği ve hipotezin doğrulandığı görülmektedir.

KURTARICI LİDER, OLAĞANDIŞI LİDERLİK

RECEP TAYYİP ERDOĞAN KONUSUNDA BELİRTİLEN ÖZELLİKLERİN NE DERECEDE ÖNEME SAHİP OLDUĞUNA İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR (%)									
KURTARICI LİDER, OLAĞANDIŞI LİDERLİK ÖZELLİKLERİ	ÖNERMELER	Sıklık	FİKRİM YOK	HİÇ ÖNEMLİ DEĞİL	ÖNEMLİ DEĞİL	KISMEN ÖNEMLİ	ÖNEMLİ	ÇOK ÖNEMLİ	TOPLAM
			(%)	(%)	(%)	(%)	(%)		
	Liderin Üstünlüğünün Tekrarlanan Başarılarla Teyit Edilmesi	Sıklık	34	2	1	4	134	102	277
		(%)	12,3	0,7	0,4	1,4	48,4	36,8	100,0
	Gelecek Öngörülerini-Hedefleri Doğrultusunda Destekçileriyle - Toplumla Etkili İletişim Kurması	Sıklık	34	2	2	3	134	102	277
		(%)	12,3	0,7	0,7	1,1	48,4	36,8	100,0
	Muhtemel Rakipleri Ve Yakın Siyasi Görüşleri Kendi Çizgisinde Buluşturması	Sıklık	36	2	1	3	133	102	277
		(%)	13,0	0,7	0,4	1,1	48,0	36,8	100,0
	Sadakate Değer Verip Ceza Ve Ödül Dengesi Kurması	Sıklık	35	2	1	3	133	103	277
		(%)	12,6	0,7	0,4	1,1	48,0	37,2	100,0
	Canlı Ve Dinamik Olması	Sıklık	35	2	1	3	133	103	277
		(%)	12,6	0,7	0,4	1,1	48,0	37,2	100,0

Tablo 5. Recep Tayyip Erdoğan Konusunda Belirtilen Özelliklerin Ne Derecede Öneme Sahip Olduğuna İlişkin Yaklaşımlar

Tablo 5'teki verilerden elde edilen sonuçlara göre, araştırmanın varsayımları kuvvetli bir şekilde doğrulanmıştır. Bu bağlamda Recep Tayyip Erdoğan'ın "Kurtarıcı lider olağandışı liderlik algısı" ile ilgili özelliklerin, ne derecede öneme sahip olduğuna ilişkin yaklaşımlarından liderliğinin tekrarlanan başarılarla teyit edildiği, gelecek öngörülerini ve hedefleri doğrultusunda destekçileriyle ve toplumla etkili iletişim kurabildiği, muhtemel rakipleri ve yakın siyasi görüşleri kendi çizgisinde buluşturabildiği, sadakate değer verip ceza ve ödül dengesi kurabildiği, canlı ve dinamik

olduğu hipotezleri ile ilgili muhtarların ortalama algısı önemli ve çok önemli şeklinde ortaya konmuş ve % 84.4 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre belirtilen hipotez doğrulanmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, Türk siyasetinde önemli aktörlerden biri olduğu kabul edilen Muhtarların Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili liderlik algıları ölçülmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar, Türk siyasetinde önemli bir kanaat önderi konumunda olan Muhtarların, Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik algılarını değerlendirmek açısından kayda değer öneme sahip olduğu görülmüştür.

Max Weber'e göre insanların otoriteyi kabullenip itaat etmesi sadece güç karşısındaki acizlikleri sebebiyle olmaz. Halkın otoriteyi itaat etme noktasındaki kabulü bir rızaya dayanır. Halkın rıza göstermesi, çıkarlarına uygunluk, bir düzen ihtiyacı, ideolojisini benimsediği ve sevdiği bir lider gibi farklı sebeplerle olabilir. İnsanlar bu sebeplerle iktidara rıza göstermeyi meşrulaştırırlar. Recep Tayyip Erdoğan'ın lider olarak karizmatik özellikleri defalarca sınamalardan geçtikten sonra genel kabul görmüştür. Her seçimden başarıyla çıkmasının gösterdiği gibi, takipçilerinin artmasıyla güçlenen ve giderek artan pozitif yönde bir algı grafiği ortaya çıkmıştır.

Recep Tayyip Erdoğan, liderliğiyle ilgili olarak takipçileri nezdinde “kahraman lider” algısına sahip olduğu, güç sahibi lider olarak takipçileri ile arasında kuvvetli bir bağ kurduğu, kendisini destekleyenler liderle birlikte fevkalade bir güce kavuşmuş olduğu, topluma ve devlet yöneticilerine ve genç kuşaklara rol model bir lider olarak addedildiği, devrimci lider olduğu, statükoya karşı durduğu, risk alıp isabetli kararlar verdiği, kendini feda etmekten çekinmediği, lider olarak güçlü bir hitabet yeteneğine sahip olarak takipçilerini ikna etmekte başarılı olduğu, sembol, hikaye ve sloganları başarılı şekilde kullanarak destekçilerini bilinçlendirdiği, takipçileri nezdinde kurtarıcı bir lider olduğu ve doğuştan gelen olağanüstü liderlik özelliklerine sahip olduğu bu araştırmaya göre doğrulanmıştır. “Kahraman lider algısı”nı muhtarlarda en üst seviyelerde oluşturan Recep Tayyip Erdoğan, bir liderin toplumun değerlerini inançlarını, kültürel yapısını, tarihsel kimliğini temsil etme anlamında güçlü bir etki oluşturduğu görülmüştür. Bu açıdan bakarsak Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik algısı en üst seviyelerdedir. Ayrıca araştırmaya katılan muhtarların yaklaşık % 85'i “Kahraman lider” algısına sahip olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın toplumun sosyal muhayyilesini temsil ettiğini benimsediklerini göstermişlerdir. Diğer bir ifadeyle Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik bir lider olarak toplumun şuur altında olan değerleri, sembolleri, yargıları, anlam ve kavram çerçevelerini temsil ettiğini zımnen ifade etmişlerdir.

Öte yandan, Recep Tayyip Erdoğan'ın söz konusu denekler nezdindeki karizmatik lider algısı büyük ölçüde “önemli” ve “çok önemli” algı bağlamında değişiklik göstermektedir. Toplumsal muhayyileye göre karizmatik olan lider, Erol Göka'nın ifadesiyle “toplumun gönlünde taht kuran liderdir”. (Göka, 2011:1)

Recep Tayyip Erdoğan, Cumhuriyet devrinde Türk siyasi tarihine mührünü vuran en önemli liderlerden biridir. Cumhuriyet tarihinde birçok lider Atatürk'le kıyaslanmıştır. Ancak bu kıyaslamayı en çok hak eden lider Erdoğan'dır. Erdoğan'ın Türk siyasi hayatına tesir eden liderlik başarısı, hitap ettiği kitlenin genişlemesi ve takipçileri üzerindeki etkisinin kuvvetlenmesi ile giderek pekişmektedir.

Söz konusu başarı hikayesinin halen devam ediyor olması büyük ölçüde Recep Tayyip Erdoğan'ın kişiliğindeki karizmatik özelliklerle bağlı olduğu gibi liderlik ettiği toplumu ilgilendiren iç ve dış olaylar karşısında sergilediği başarılı liderlik tutumuyla da doğrudan

bağlantılıdır. Ancak O'nun karizmatik kişilik özellikleri ve karizmasından kaynaklandığı ileri sürülmüş olan olağanüstü başarısını açıklayabilmek için karizmatik liderlik özelliklerine değer atfeden takipçilerinin algısı da ayrıca öneme sahiptir.

Bu çalışma, Türk siyasetinde önemli kanaat önderleri arasında sayılan muhtarların Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderliği ile ilgili algısını ortaya koymuştur. Araştırmanın esas problemi Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderliğini sorgulamaya ilişkin olduğundan deneklere yöneltilen sorular bu doğrultuda hazırlanmıştır. Bulgular teorik olarak ileri sürülen tezi doğrulamıştır. Bu araştırmanın elde ettiği bulgular özellikle, Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik lider özelliği bağlamında toplumda nasıl bir algı oluşturduğunu öğrenmek bakımından kayda değerdir. Araştırmada sorgulanan varsayımlar ve elde edilen sonuçlar seçim kampanyalarının belirlenmesinde baz teşkil edebilir.

Yapılan bu araştırmada karizmatik lider olarak başarılı bir siyasal liderlik hikayesi ortaya koymuştur. Diğer siyasi parti liderleri benzer bir yöntem deneyerek başarılarını arttırabilirler. Siyasi partiler ve siyasal aktörler karizma inşası bağlamında bu araştırmanın hipotezlerinden hareket ederek başarılı neticeler alabilirler, siyasi performanslarını geliştirebilirler.

Siyasal liderler halkla iç içe olmak ve kuvvetli iletişim kurmak için Recep Tayyip Erdoğan'ın başarı hikayesinde önemli rolü olan semboller yoluyla, söylem ve ikna gücüyle takipçileri üzerindeki etkilerini genişletebilirler.

Siyasal karizma inşasında Recep Tayyip Erdoğan örneğinde elde edilen kayda değer pozitif sonuçlar STK ve kanaat önderleri için halka önem verme, halkla doğrudan doğruya iletişim kurma noktasında yararlanabilecekleri verileri içermektedir. Bu verilerin değerlendirilmesi halinde olumlu sonuçlar elde edilebilir.

Karizma inşasında liderin karşılaştığı sorunlara çözüm bulması doğrultusunda: statükoya karşı devrimci tutumu, isabetli karar verme noktasında: risk alıcı yaklaşımı, nihai başarı için: sorumluluğu eline alması önemlidir. Siyasal aktörler karizma inşası bağlamında bu çalışmada Recep Tayyip Erdoğan örneğinde sorgulanan söz konusu faktörlerden yararlanabilirler.

Karizmatik liderlik bağlamında, halkın dilinden konuşma, halkla doğrudan bağlantı kurma, halkın ihtiyaçlarını gözönünde bulundurarak icraat yapma, icraat sonuçları halkla paylaşma, takipçilere elde edilen başarının aktörlerinden biri olduklarını hissettirme, Recep Tayyip Erdoğan'ın karizmatik liderlik başarılarından biridir. Diğer siyasi aktörler bu araştırmada sorgulanan söz konusu faktörleri dikkate alarak kendi siyasal hareketlerine bu kapsamda yön verebilirler.

KAYNAKLAR

- Akçit, V. -Barutçu, E. -Akşit, İ. "Kurt Lewin'in Liderlik Tarzları ile Örgütsel Sapma İlişkisinin İncelenmesi", c.23 no.1, s. 209-225, 2018
- Akdoğan, Y. "Lider- Siyasal Liderlik ve Erdoğan", Turkuvaz Yayınları, İstanbul 2017.
- Alkan, H. "15 Temmuz'u Anlamak: Parametreler Ve Sonuçlar, Bilig, Güz, sayı 79, 253-272, 2016
- Anık, C. "Siyasal İkna", Vadi Yayınları, Ankara 2000.

- Arklan, Ü. “ Halkla İlişkilerde Liderlik: Liderliğin Ve Liderlik Türlerinin Halkla ilişkiler Alanında Yansımaları”, E-Journal of New World Sciences Academy Humanities, 4C0065, 5, (4), 616-636, 2010
- Arun, K. “Liderlik Tarzları ile Paylaşımçı Bilgi Kültürü İlişkisi”, Basılmamış Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, SBE, Erzurum 2008.
- Aslan, Ş. “Karizmatik Liderlik ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi “Kurumda Çalışma Yılı” ve “Ücret” Değişkenlerinin Rolü”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, c.6 sayı 1,256-275, 2009.
- Aykanat, Z. “Karizmatik Liderlik Ve Örgüt Kültürü İlişkisi Üzerine Bir Uygulama”, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman 2010
- Bass, B.M.- Avolio, B.J. “Transaformational Leadership Development Manual For the Multifactor Leadership Questionnaire”, Consulting Psychologist Press, Palto Alto , CA 1990.
- Bass,B.M.-Riggio,R.E. “Transformational Leadership”, Lawrence Elbaum Associates Publishers, New Jersey 2006.
- Deliveli, Ö. “Yönetimde Yeni Yönelimler Bağlamında Lider Yöneticilik”, Süleyman Demirel Üniversitesi. SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2010
- Demircioğlu, E.C. “Karizmatik Liderliğin Yönetimsel Açısından Değerlendirilmesi”, Uluslararası Akademi Yönetim Bilimleri Dergisi, c.1, sayı 1, 52-69, 2015.
- Demirel, H.G. - Kışman,Z.A. “Kültürlerarası Liderlik”, Electronic Turkish Studies, 9 (5), 689-705, 2014.
- Devran, Y. “15 Temmuz Darbe Girişimi: Gelenekselden Yeniye Medya Araçlarının Kullanımı”, Online Academic Journal Of Information Technology, c.7 sayı 25,71-92,2016
- Doğan, M. “Karizmatik Liderlik Bağlamında Türk Siyasetçilerinin Değerlendirilmesi”, Selçuk Üniversitesi SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2014
- Edizler, G. “Karizmatik Liderlikte Duygusal Zeka Boyutuyla Cinsiyet Faktörüne İlişkin Literatürel Bir Çalışma”, Selçuk İletişim, c. 6 sayı 2, ss. 137-150, 2010.
- Erdal, M. “İşletmelerde Dönüştürücü Liderlik Davranışlarının Analizi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2007.
- Erdem, O. - Dikici, A. M. “ Liderlik ve Kurum Kültürü Etkileşimi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (29), 2009.
- Eren, E. “Yönetim ve Organizasyonda Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar”, (5. Baskı), Beta Yayınevi, İstanbul 2001.
- Ergezer, B. “ Liderlik ve Özellikleri”, Ocak Yayınları, Ankara 1992.
- Karasoy, A. “Max Weber’de Bilim, Bilim Adamı ve Siyasal Liderlik Konusu”, Selçuk Üniversitesi, İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, sayı 18, s.498-499,2009.

- Katz,D,-Kahn, R.L. “The Social Psychology of Organizations”, New York: John Wiley& Sons, 1978.
- Keohane, N,L. “ Thinking About Leadership”, Princeton University Press, New York 2010.
- Koçel, T. “ İşletme Yöneticiliği”, Beta Yayınevi, İstanbul 2001.
- Masciulli,J,- Molchanov, M.A.- Knight, W.A. “Political Leadership in Context”, Ashgate Research Company, New York 2009.
- Özdönmez, M .- Akesen, A. - Ekizoğlu, A. “Yönetim ve Organizasyon”, İstanbul Üniversitesi Yayınları İstanbul 1998.
- Özgül, B. “Türkiye Nasıl Bir Siyasal Liderlik İstiyor?”, Toplum ve Demokrasi, 9 (19-20), Ocak-Aralık, s.149-176, 2015.
- Özkan, A. “Siyasal İletişim Stratejileri”, TASAM Yayınları, İstanbul 2007.
- Özşahin, L. “Siyasal Bir Fenomen Olarak Recep Tayyip Erdoğan”, İlke Yayınevi. İstanbul 2012.
- Safty, A. “Multi Disciplinary Global Leadership”, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2003.
- Sinha, J.B.P. “The Cultural Context Of Leadership and Power”, Sage Publishers, New Delhi 1995.
- Tetik , S. “Yerel Yönetimler Açısından Dönüştürücü Liderlik: Belediye çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma”, Yönetim ve Ekonomi, C.21 sayı.1, Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Manisa 2001.
- Tucker, R.C. “Personality And Political Leadership, Political Science Quarterly, 92(3), 383-393, 1977.
- Ünal, Ö. F. - Yıldızbaş, S. “Karizmatik Liderlik Davranışları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki: Ankara İlinde Orta Öğretim Öğretmenleri Üzerine bir Araştırma”, Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi, cilt 7 sayı 13, 339-365,2016.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://www.aktuelpsikoloji.com/recep-tayyip-erdoganin-liderlik-psikolojisi-1156yy.htm> (E.T. 01.09.2018)
- <http://politikaakademisi.org/turkiyenin-patronu-recep-tayyip-erdogan/> (E.T. 03.09.2018)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Max Weber claims that a charismatic leader usually emerges after economic, social or religious crises. The confidence and faith those are infused to the society by the political leader make him charismatic. Such that the people do not come together and support the leader who is not trusted and believed. And also they do not vote them in a possible election. According to Max Weber, the sorcerous abilities, heroism, intelligence and rhetoric talents of charismatic political leader are forefronted. It was researched Recep Tayyip Erdoğan's leadership perceptions of the called chief of the village who is the elected representative of the smallest political division, recognised the most important actor in Turkish politics.

Aim: In this study, It's tried to search Recep Tayyip Erdoğan's physical and personality characteristics in the point of view of the village chiefs whether they have charismatic leadership perception.

Method: Within the scope of the study, it was examined that preparing the questions according to Weber's charismatic leadership theory which surveys charismatic leadership perception, having the data and interpretation of them. The questions are thought and prepared according to the village chiefs' leadership view, perception and consideration of Recep Tayyip Erdoğan.

Findings and Results: In this research, It's tried to evaluate leader perception of the chiefs of villages who are accepted one of the most important actors in Turkish politics. The results have shown us the chiefs of villages who are in the position of the opinion leaders, are crucial important actors as evaluating the charismatic leadership perception of Recep Tayyip Erdoğan.

According to Weber, whether people accept the authority not only because of their impotency against the power but also they accept the authority with their own consent. Their consent differs and relies on the conveniency with their benefits, organization of needs and a popular leader who has an accepted ideology by the followers. As a result, people legalise the acception of the rulership. Recep Tayyip Erdoğan's leadership is accepted after time after trials. After the elections he participated and achieved superior succeses, Recep Tayyip Erdoğan refreshed and enhanced his power and the number of his followers. Thus, the increasing graphic of succes and positive perception occured.

Recep Tayyip Erdoğan's leadership perceptions on the scope of followers are; he has a heroic leadership perception, he has a powerful connection with his followers, he has a marvellous power with the support of his followers, he is accepted as a role model for the society, state executives and the young generations, he rejects the status quo, he has well-directed decisisions at the risk taking situations, he doesn't abstain from sacrificing himself, he is a successful rhetorician for persuading his followers, he raises the awareness of followers by using the symbols, anecdotes and mottos, he is a liberator leader and has innate extraordinary leadership features. All these datas are verified according to this research.

This study reveals that approximately 85 percent of the village chiefs those are involved this research have an heroic leader perception of Recep Tayyip Erdoğan and they agree that Erdoğan represents the society's social imagination. In other words, they implicitly stated that as a charismatic leader Recep Tayyip Erdoğan represents the values, symbols, attitudes, meanings and conceptual frameworks. On the other hand, Recep Tayyip Erdoğan's charismatic

leadership perception in the view of village chiefs on a large scale differs in the context of “important” and “very important”.

E. Göka claims that according to the social imagination the leader who is charismatic, is the leader who is enshrine his followers' heart. Recep Tayyip Erdoğan is one of the most important leaders who impressed the Turkish politics. Although many political leaders are compared to Atatürk in the history of Republic, he deserves that comparison with his successes. Erdoğan's succesful leadership efforts which affects the turkish political life, enhancement of the followers addressed and his rise of influence on the followers are strenghten gradually.

Whether his continued success story is connected with Recep Tayyip Erdoğan's charismatic leadership and succesful leadership approach related with the domestic and foreign events involving the society. On the other hand, his followers' perception about his leadership characteristics has significance in order to state his charismatic traits and success which arises from it.

Recep Tayyip Erdoğan contributed the village chiefs have high incidence of “heroic leader perception”, also has an important influence in the meaning of representing the values, beliefs, cultural frame and historical identity of the society. At this perspective, Recep Tayyip Erdoğan's charismatic leadership perception is on the highest rank.